

הוועדה לפטורים ולמיזוגים

-פרוטוקול-

מועד הדיון: 22 באפריל 2021 בשעה 14:00

מקום הדיון: משרדי רשות התחרות, עם ועולמו 4, ירושלים

משתתפים

יוסי כץ – יושב ראש הוועדה

יוסי עדס – חבר

מוחמד אלאמור – חבר

גל ספיר – חבר

אופיר בשן – חבר

מיכל הלפרין – הממונה על התחרות

מיכל כהן – היועצת המשפטית של רשות התחרות

מוטי כץ – מחלקה משפטית

טובי הריס – מחלקת שווקים

חני חי – לשכת הממונה על התחרות

עומר תשובה – מתמחה, מחלקה משפטית

על סדר היום

הארכת תוקפם של כללי התחרות הכלכלית (פטור סוג להסדרי הלוואות משותפות),
התשע"ח-2018

תקציר הדיון

מיכל כהן הציגה לחברי הוועדה רקע בעניין פטורי סוג ובעניין משטר ההערכה העצמית.

יוסי כץ: האם היו מקרים שבהם עשו הערכה עצמית בהתאם לסמכות והתברר שההסדרים אינם בסדר?

מיכל כהן: היו מקרים ספורים כאלה שננקטו בגינם צעדי אכיפה. הערכה עצמית אינה פוטרת מאכיפה. אולם, לרוב אנחנו מתרשמים שנעשית בדיקה רצינית שמובילה להתנהגות הראויה.

יוסי כץ: הם יכולים להתייעץ איתכם על זה?

מיכל כהן: ככלל לא. יש מענה לשאלות משפטיות של פרשנות.

יוסי כץ: יש לי כמה שאלות בנוגע לפטור הנידון. קודם כל, מיהם נותני אשראי חוץ בנקאי?

טובי: גופים שמוסדרים מכוח חוק שירותים פיננסיים מוסדרים – חוק שהותקן לאחרונה. גם מלווים וגם פלטפורמות של הלוואות P2P. מדובר ברישיונות שהוסדרו רק לאחרונה והתחום עדיין פחות מפותח. יש גם גופים זרים.

יוסי כץ: האם בחנתם בהלוואות שאספתם עליהן מידע גם את תנאי האשראי שניתנו וריביות, כדי להבין האם זה פוגע בלווים?

טובי: אנחנו לא בדקנו את תנאי האשראי, אלא בעיקר מה ניתן ומי השתתף. אני לא זוכרת שקיבלנו תלונות מהשוק ממלווה שמרגיש מקופח ומדובר בגופים שכלל יודעים להגיע אלינו.

יוסי כץ: אני הבנתי שאחד הדברים שעמדו על הפרק זה הנושא של הגדרת מלווה גדול, האם להכניס את נותני האשראי האלה של נותני השירותים החוץ בנקאיים. הבנתי שלא מכניסים אותם להגדרה וזאת מכיוון שאין נתונים מדויקים לגבי ההיקף. יש הערכה כמה הגופים האלה?

טובי: כן, בהלוואות האלה כדי לחשב את המלווה הגדול שמים במכנה את כל האשראי העסקי במשק והמונה הוא הגוף. באופן כללי, באשראי עסקים גדולים יש נוכחות לא מבוטלת של מוסדיים. ככל שאנחנו לא מסתכלים על עסקים קטנים יותר, המוסדיים נעלמים והבנקים הם חלק הארי של האשראי. מי שלא בנק ולא מוסדי כיום אחוזים בודדים לכל היותר של האשראי העסקי.

יוסי כץ: האם בנק מחו"ל יכול להיחשב מלווה גדול?

טובי: המונה שלו זה האשראי שלו בישראל, אז ספק שיגיע לשם.

אופיר בשן: מהו מלווה קטן?

מיכל הלפרין: כל מי שלא מלווה גדול.

טובי: הרף הוא 20%.

גל: יש שותפים שיותר רואים שהם מלווים ביחד?

טובי: מעיון בנתונים שאספנו רואים גיוון ב"פרטנרים". לפעמים זה 2 גופים, לפעמים זה 10 והזהויות משתנות.

מיכל כהן: מה שיותר הטריד אותנו בהיבט הפגיעה בתחרות זה הבנקים הגדולים ביחד. לא רצינו שתהיה פגיעה בתחרות בין המארגנים הפוטנציאליים.

טובי: בנוסף הובע חשש ממידור המוסדיים. בנתונים שנאספו, רואים שמוסדיים מופיעים בחלק גדול מההלוואות.

מוחמד: איזה כוח יש ללווה בכל ההליך הזה?

טובי: דורשים את הסכמתו מראש. אבל במקרים רבים ייתכן שזאת כנראה הדרך היחידה שבה הוא יכול לקבל אשראי.

מוחמד: אולי הדרך להגביל את מי שמארגן את ההלוואה תהיה נניח שהוא יכול לארגן בשנה מסוימת רק אחוז מסוים ממספר ההלוואות.

טובי: זה עלול דווקא לפגוע בלווים כי אם הגוף יגיע לרף, הלווה הבא בתור יישאר מול מארגן אחד בלבד.

מיכל הלפרין: בנוסף אם מארגן יודע שהוא מוגבל רק ל-4 הלוואות, אז הוא יהיה מוכן להשתתף רק בשהעמלה ממש גבוהה.

גל: אנחנו מניחים שזה היה התהליך העסקי של הלווה. בדקתם האם לוויים בפועל פונים לשני המארגנים ומתמחרים ביניהם?

טובי: לא נבדק. כן ראינו מספר דומה של הלוואות על ידי כל אחד מהמלווים הגדולים. וכאמור, אני לא מכירה שקיבלנו תלונה מלווה.

יוסי כץ: גם בהלוואות של גופים מחו"ל המארגנים האלה הם המארגנים היחידים הפוטנציאליים?

טובי: היו כמה מקרים שהמארגן היה מחו"ל או לא היה מארגן. יש גם מקרים שבהם השתתפו גופים מחו"ל שהמארגן הוא בנק ישראלי גדול.

טובי: עיקרי הערות הציבור שהתקבלו: היו כאלה שהעירו על כך שהם לא יודעים מי המלווים הגדולים. ההתייחסות שלנו לכך שהמטרה היא שכל אחד יודע על עצמו אם הוא מלווה גדול, לא נראה שיש צורך שכל אחד יודע על כל השאר. היה אחד שהעיר על כך שנדרשת הסכמה של הלווה, טען שזה תוקע את ההליך.

יוסי כץ: אתם הלכתם לקראת הלווה למעשה.

מיכל הלפרין: כן.

טובי: בנוסף לכך היו ההערות להגדת מלווה גדול שדיברנו, הערה אחת להגדרה של "נותן שירותי אשראי" שהתקבלה וכן מסמך שהעריך את אופי ה-RIA שעשינו.

גל: אתם מרוצים מהתוצאות של השלוש שנים האלה? האם 24 הלוואות זו הייתה הציפייה?

מוטי כ"ץ: הפטור הזה לא יצר עוד הלוואות גדולות במשק אלא בעיקר הסיר איזשהו חסם רגולטורי שהיה קיים. גם לפני פטור הסוג היה מנגנון של הודעות אד-הוקיות של הממונה להתיר את ההלוואות המשותפות, הפטור הסוג החליף את זה. לא נראה לי שאפשר לדבר על שינוי מגמה לכאן או לכאן. בסך הכול הפידבק מהשוק הוא שזה פטור שיחסית נוח להשתמש בו. לא קיבלנו תלונות של לוויים וגם הפניות המעטות ממלווים היו בעיקר טכניות. לכן נראה לנו שפטור הסוג הזה יחסית מוצלח.

מיכל הלפרין: אני חושבת שפטור הסוג הקטין לנו ולשוק את ההתעסקות הטכנית בהיתרים. עד לפטור הסוג כל פעם שהבנקים הגדולים צריכים לתת הלוואה ביחד זה היה מגיע לפתחנו, עבשיו ידענו להציב כללים שהשוק יכול להסתדר איתם.

אופיר: 24 מקרים האלה באיזה סדר גודל מדובר?

טובי: נע בין כמה מיליונים לבין מיליארדים. לרוב בין מאות מיליונים למיליארדים.

יוסי עדס: בהגדרה למלווה גדול, לדעתי עדיף להכניס את הצמצום של "בנקים, סולקים ומוסדיים" לתוך ההגדרה של אשראי עסקי כי הניסוח יהיה יותר ברור.

טובי: לדעתי עדיף כאן, כי הביטוי "אשראי עסקי" מופיע גם ברישא וגם בסיפא והצמצום רלוונטי רק לסיפא.

יוסי עדס: מה ההצדקה לדרישה שהלווה יהיה חופשי לשאת ולתת עם מלווים נוספים – האין זה יתכן שמארגן ירצה איזושהי ודאות שהלווה איתו לפני שישקיע בארגון? אולי את זה צריך להשאיר לשוק.

מיכל הלפרין: אני קצת חוששת שבדי לארגן לך את ההלוואה אני יכול להגיד לך "אבל רק איתי אתה מדבר". אם המארגן קובע דרישה כזאת, איך הלווה יוכל לתחר בין מארגני הלוואה?

יוסי עדס: אני חושב שזה גופים מספיק חזקים ויכול להיות שאז בכלל התחרות לא בין הגופים הגדולים כי מבקשים ההלוואות החזקים האלה יכולים גם לפנות לחו"ל.

טובי: אני לא בטוחה אם הפנייה לחו"ל תמיד חלופה קרובה. בכל מקרה, נראה לנו עדיף להמשיך להגן על הלווה.

יוסי עדס: הדרישה בסעיפים 2(3)(ב) ו-2(4)(ב) לכך שהלווה לא יוכל לקבל "תנאי אשראי דומים" – מה זה אומר? מדוע נדרש להגביל ככה שיתופי פעולה בין המלווים הגדולים? למשל אם לוואה אולי יכול לקבל תנאים דומים אבל ידרוש יותר השקעת זמן מצידו לגייס יותר מלווים?

מיכל כהן: הצדדים שחוברים אמורים לדעת האם התנאי מתקיים.

טובי: אני חושבת שניסחנו את זה בכוונה כתנאי מחמיר. אנחנו לא רוצים שהם יהיו ביחד. אם יש מצב חריג שאי אפשר בלי החזקים ביחד, הם יצטרכו להראות לנו שהרף הזה שהוא אכן יחסית גבוה – הגיעו אליו.

מיכל כהן: זה צריך להיות בסיטואציה שידוע לשניהם שאי אפשר לארגן בלעדיהם את ההלוואה.

מיכל הלפרין: באיזשהו מקום הפטור הזה הוא לא רק טובתו של הלווה הספציפי אלא לשמור על התחרות. פטור הסוג הזה התחיל ממהלך שהרשות עשתה שהודיעה לשוק שיש בעיות ביחס להלוואות קונסורציום שאז המלווים הגדולים היו תמיד הולכים כולם ביחד לתת קונסורסיום. אז יכול להיות שללווה בודד זה יוצר יותר טרחה, אבל זה שווה את התמורה התחרותית הכוללת במשק.

יוסי כץ: לי חסר מידע על תנאי ההלוואות כדי להבין האם הם טובים, כדי שנוכל לדעת אם הפטור סוג הצליח.

טובי: אדגיש שוב שפטור הסוג הזה בעיקר משפיע על ההליך ולא על התפיסה העקרונית – בלי פטור סוג ההלוואות היו מגיעות לבחינה פרטנית והיינו בוחנים פרמטרים דומים לאלה שבתנאים. אני לא חושבת שאנחנו מסוגלים להגיד אם התנאים טובים או רעים, גם אם הייתי אוספת נתונים על כך. בסופו של דבר, לא שומעים צעקה מהשוק על התנאים האלה.

מיכל כהן: לא מעניין אותנו מה התנאים המדויקים שקיבלת. זו הגדרה של כללי המשחק.

יוסי כץ: מה הסיבה לכך שאנחנו עושים את זה לחמש שנים ולא רק לשלוש?

טובי: ברירת המחדל ברוב המקרים היא 5 שנים, בסבב הקודם הוועדה ביקשה לקצר מאחר שזה חדש ורצו לבדוק את ההשפעה.

נוסח הכללים כפי שהוצג אושר על ידי חברי הוועדה פה אחד.

החלטה פה אחד: הפטור יוארך לתקופה של חמש שנים עם השינויים שהוצגו.

שעת תום הדיון: 15:30

קלדן: עומר תשובה.